

ESKİ TKP'DE HAINLİKLE SUÇLANAN ÖNDERLER

23 Ekim 2024

Yıldırım Koç

Eski TKP'yi değerlendirirken, bu hareketi yöneten kişiler arasındaki ilişkiler de dikkate alınmalıdır.

Her örgütte farklı görüş ve eğilimler ortaya çıkabilir. Ancak ortaya çıkan farklılık ve çelişkiler, yoldaşlık ilişkisi içinde, karşılıklı saygı temelinde, diyalog yoluyla tartışılabilir. Bugün birbirini hainlikle suçlayanların, yarın Sovyetler Birliği'nden gelen talimatlar sonrasında, birbirlerinin yüzüne bakabilmeleri, birbirlerine güvenebilmeleri ve ortak iş yapabilmeleri pek kolay değildir.

En az bu kadar önemli diğer bir konu, sosyalizmin amacıdır. Sosyalizm, yalnızca sömürüyü önlemek, halkın refah düzeyini yükseltmek, bazı ülkelerde ekonomik kalkınmayı sağlamak değildir. Bir de "sosyalist insan" denilen kişiyi yaratmak gibi bir amaç da vardır. Ancak sorgulamayan, hataları eleştirmeyen, "yukarıdan" gelen emir ve talimatlarla hareket eden, birbirine güvenmeyen ve birbirine her türlü hakareti edebilen bir önder kadroyla, sosyalizmin temel amaçlarından biri olan "sosyalist insan"ın yaratılması mümkün değildir.

Sovyetler Birliği'nde çok sayıda komünist, 1930'lu yıllarda "hainlik" suçlamasıyla kurşuna dizildi ve Stalin'in ölümünden sonra bu kişilerin itibarı iade edildi. Eğer Türkiye bir Sovyetler Birliği mandası olsaydı, bu tür suçlamalar sonucunda eski TKP'nin birçok önderi kurşuna dizilirdi. (Eski TKP'nin önder kadrolarından Baytar Ali Cevdet, Sovyetler Birliği'nde kurşuna dizilmiş, Salih Hacıoğlu da çalışma kampına yollanmıştır.)

Suçlama ve hakaretleriyle ünlü bir kişi, İsmail Bilen'dir. İsmail Bilen'in kişiliğine yönelik eleştirileri, 20 Temmuz 2024 tarihinde yayımlanan "Laz İsmail'in Kurtuluş Savaşı Kahramanlıkları" ve 7 Ağustos 2024 tarihinde yayımlanan "Efsaneleri Mantıkla Sorgulayabilmek, Yunus Balığı İçinde Bildiri Taşıyanlar" yazılarımda özetlemiştim.

Şimdi söz sırası İsmail Bilen'de.

Türkiye sosyalist/komünist hareketi tarihinde önemli önderlerden biri olan İsmail Bilen (İ.Bilen, Laz İsmail, S.Üstüngel, Marat, Erdem, Bostancıoğlu, R.Davos) 18 Ekim 1902 tarihinde doğdu ve eski TKP'ye katıldıktan sonra, 18 Kasım 1983 tarihinde ölene kadar eski TKP'nin önder kadrosunda yer aldı.

İsmail Bilen'in TKP'ye katılmasında, teyzesinin oğlu ve bugün artık devlet görevlisi olduğunu bildiğimiz Mehmet Aruz (Baba Mehmet) etkili oldu.

İsmail Bilen'in ilk eşi Emine Mesrur Sabiha'nın da, Sovyetler Birliği istihbarat örgütü tarafından Türkiye'nin casusu olarak suçlandığını yazmıştım (16 Ekim 2024 günü "Atatürk'ün Döneminde Eski TKP İçindeki Devlet Görevlileri" yazım).

Siyasi mücadelesi nedeniyle yaşamının çok büyük bölümünü yurtdışında geçirmek zorunda kalan İ.Bilen, özellikle eski TKP'nin 1973 yılında başlayan "Atılım" döneminde eski TKP'de Merkez Komite Genel Sekreterliği ve ardından TKP Başkanlığı görevini üstlendi ve bu görevini ölümüne kadar sürdürdü.

Eski TKP'nin önder kadroları arasındaki tartışmalarda en ağır suçlamaları kullanan kişilerden biri İ.Bilen'di. İ.Bilen'in, Türkiye komünist hareketinde önemli görevler üstlenmiş kişilere yönelik suçlama ve hakaretlerinin bazı örnekleri aşağıda sunulmaktadır:

İsmail Bilen (S.Üstüngel) 1969 yılında “Likidatör-Bozguncu Akımlarla Savaş” başlıklı bir yazı yayımladı. Bu yazı, TKP tarafından 1975 yılı Mart ayında yayımlanan *Günümüzde TKP* kitabında yeniden basıldı:

“Burjuvazi, polis, artık işine yaramayan, iyice ipliği pazara çıkmış olan provokatörleri, bozguncuları ya suyu sıkılmış limon gibi, çöp sepetine atıyor, ya da, zamanla, bunları yeniden piyasaya sürüyor. Bugün basında akımlar, örgütler arasında gürültü patırtı koparak, kendilerine ‘eski sosyalistler’ süsünü veren M.Belli gibi, H.Kıvılcımlı gibi dönemler, likidatörler bunlardandır. Kıvılcımlı komünist morali çamura buladığı, grupçuluk yaptığı, böylece partiye büyük zararlar verdiği, polisin amansızca saldırılarına yaradığı, özellikle TKP’nin İzmir ve İstanbul örgütlerini parçaladığı için, partiden bundan 30 yıl önce kovulmuştur. Hem kendisi, çok daha sonraları, komünist olmadığına, TKP ile bir bağı bulunmadığına bir duruşmasında polisi tanık göstermiştir. Böyle birisi şimdi, basında, politika piyasasına ‘devrimci’, ‘bilgin’, Kuva-i Milliye günlerinde ‘düşmana ilk kurşunu sıkanlardan biri’ olarak cafcaflı etiketlerle sürülüyor. Yeni kuşaklar bilmezler bunların geçmişini. Biz onları bugünkü rolleriyle, asıl kimlikleriyle ortaya koyacağız.

“M.Belli’nin kimliği Kıvılcımlı’ninkinden aşağı değildir. Bu adam, geçen yıl, Ankara’da, Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde: ‘Karşı-devrim’ üzerine yaptığı konuşmasında, sosyal ve politik kimliğini ortaya dökmektedir. Kendisine çeki düzen vererek: ‘Biz kimiz? Çoğumuz küçük burjuvaziden gelmiyor muyuz? Bu zümre milliyetçidir,’ diyor. Evet, yalnız milliyetçi değil, şovenisttir. Küçük burjuva niteliği buram buram tütmektedir. Birçok kalıplara girmiştir. Ama likidatörlüğü-bozgunculuğu, provokatörlüğü hiçbir zaman bırakmamıştır. En büyük provokatörlük rollerinden birini bundan 15 yıl önce, DP diktatorası zamanında, yüzlerce komünistin tutuklandığı, en korkunç işkencelerin uygulandığı, Harbiye’nin bir ‘Bekirağa bölüğü’ne çevirildiği günlerde oynamıştır. Ve bu yüzden TKP’den kovulmuştur.” (Üstüngel, S., *Günümüzde TKP*, TKP Yay.,1975;65)

S.Üstüngel, *Savaş Yolu* kitabında Dr.Hikmet Kıvılcımlı için şunları yazıyordu:

“Bu adam 1923’lerde, tıp öğrencisiyken, gençlik, komünist hareketlerine, bir kıyıcaktan yanaşmıştır. Kurtuluş Savaşı’na katıldığı uydurmadır, pis bir masaldır. Komünist Partisi’ne Şefik Hüsnü kolundan gelmiştir.” (Üstüngel,1974;13)

“Kıvılcımlı manyaktı. Geçimsizin biri, bölücü, parçalayıcıydı. Örneğin: 1928-1929 yıllarında, Merkez Komitesi’nde gizli gruplar kurdu. Bunlarla toplantılar yaptı. KIVILCIM adlı, çok ilkel, ‘gazete’ diye bir yaprak çıkardı. Polis ajanları doldu kurduğu grupçukların içine. Onun bu bölücü grupçuluğu polise yaradı. Geniş tutuklamalar oldu. İşkenceler, yargılamalar, sürgünler, ağır hapis cezaları birbirini izledi, parti çetin bir dönem yaşadı.

“Bu adamda komünist moral diye, parti disiplini diye bir şey yoktu. Bütün bu nedenlerle TKP’den atıldı. Marks’ın, Lenin’in yapıtları üzerinde sorumsuzca oynadı. Mıncıklardı bunları. Yazdıkları deli saçmalarından başka bir şey değildir. Okuyanın kafasını karıştırmaktan başka bir şeye yaramaz. Burjuvazi, böylesi bir adama böylesi bir alan, özgürlük sağladı. ‘Vatan Partisi’ yüzünden yapılan bir duruşmada ‘Komünist olmadığına’ polisi tanık gösterdi. Sovyet düşmanlığını, Çekoslovak olayları üstüne basında çıkan yazılarıyla kusuvermiştir. Böylesi bir hortlağa sarılanların, kimin değirmenine su akıttıklarını görmek zor değildir.” (Üstüngel,1974;14)

İ.Bilen’in *Çetin Savaş* kitabında yer alan “Türkiye Komünist Partisi MK Genel Sekreteri İ.Bilen Yoldaşın 28 Ocak 1975 Tarihinde Yaptığı Konuşma”sında yer alan bazı suçlama ve hakaretler de aşağıda sunulmaktadır:

“Bu son zamanlarda, MİT ajanı Maocuların pek şişirdikleri, kendilerine ‘lider’ tanıdıkları doktor Şefik Hüsni (Değmer), ne 1. ve ne de 2. Kongrelerde bulunmuştur. Üstelik, 1922’de, Ankara’da toplanan 2. Kongreyi sabote etmiştir. Bu adam TKP’nin ‘kurucusu’ murucusu değildir. Adı geçmez kurucular arasında. Onun adı başka türlü geçer TKP’nin tarihinde.” (Bilen, İ., *Çetin Savaş*, Konuk Yayınları, İstanbul, 1978;19)

“Bundan ötürü, Maocusu, Troçkisti, likidatörü, bozuncusu, burjuvaziyle birlikte, polisle birlikte TKP’ye saldırıyor. Perinçekçisi, Emin Sekün’ü, Mehmet Oktay’ı, Kıvılcımcısı, her soydan ve boydan provokatörü TKP’nin savaş geleneklerine, birikimlerine pis tırnaklarını uzatıyor.” (Bilen,1978;24)

“Şefik Hüsni Değmer. Varlıklı bir ocaktan, kökenden gelme. Fransa’da okumuş. Eski Fransız sosyalistlerinin etkisi altında gelişmiştir. Hiçbir zaman Marksist-Leninist olmamıştır. Bölücüydü. Oportünistti. Ve kariyeristti. Eline fırsat geçtikçe, parti içinde zorbalık yapmıştır.” (Bilen,1978;25)

“Şefik Hüsni, bu bölücülüğünü 1945’te daha açık ortaya koymuştur. Bir yandan TKP’nin gizli örgütlerini açığa çıkarmıştır. Öte yandan da sosyalist akımların, iki legal partinin birleşmesini engellemiştir. Açıkçası, sosyalist hareketi bölmüştür. Komünist Partisi’ni, sosyalist hareketi faşist Recep Peker hükümetinin yumrukları altına atmıştır.” (Bilen,1978;25-26)

“Ş.Hüsni, hiçbir zaman M.Suphi’yi partimizin kurucusu olarak tanımamıştır onu hiçbir zaman sevmemiştir. Şefik Hüsni, partinin kurucularından Salih Hacıoğlu’na, Affan Hikmet’e, Vanlı Makinist Kazım’a, pırl pırl bir komünist olan Seyfi ustaya karşı, partinin birçok işçi sınıfından gelme militanlarına karşı en zebanice davranmıştır. Bu adam, parti kadrolarını kırmakla polise, burjuvaziye yardım etmiştir. Salih Hacıoğlu’nu partiden atmak için en çirkin entrikalara başvurmuştur. Salih Hacıoğlu’na ve diğer gerçek komünistlere karşı entrikalar çevirirken, açıkça ‘Türkiye’de Komünist Partisi’ne lüzum yok’ diyen, provokatörlüğü ortaya çıkan ve partiden kovulan Şevket Süreyya Aydemir’le birlik olmuştur. Komintern’in Kontrol Komisyonu, Salih Hacıoğlu’nu temize çıkarmış, Şefik Hüsni’yü ‘küçük burjuva entrikacı’ olarak nitelemiştir.

“Komünist Partisi’ne: Vedat Nedim Tör’leri, Mihri Belli’leri, Hasan Ali Ediz’leri, Hikmet Kıvılcımlı’ları getiren odur. Hepsi provokatör. Hepsi döneç.” (Bilen,1978;26-27)

“Hikmet Kıvılcımlı’ya gelince, Komünist Partisi içinde ayrıcalık, bozunculuktan başka bir şey yapmamıştır. 1929’daki büyük tutuklanma onun yüzünden olmuştur. Merkez Komitesi’nden gizli gruplar kurmuş, lümpenlerden, dejenere öğelerden, provokatörlerden ‘örgütler’ kurmuştur. Pek çok komünistlerin canını yakmıştır. (...) Bu adam manyaktı. Kalpazandı. Zıpirın biriydi. Komünist morali yoktu. Bu yüzden TKP’den kovulmuştu. Diyorlar ki, uzun yıllar yattı hapislerde. Bu, hiçbir şey değiştirmez.” (Bilen,1978;29)

“General eskisi Madanoğlu, sonra Tabii Senatör Acuner Senato’da, 12 Mart olaylarından sonra, bazı açıklamalar yaptılar. Kıvılcımlı’nın, Mihri Belli’nin MİT ajanı olduklarını söylediler. Olaylar bunu doğrulamıştır.” (Bilen,1978;30)

Hikmet Kıvılcımlı hakkında şu ifadeler de yer almaktadır: “İşte böylesi bir ajanı, sapığı TSİP yöneticileri kendilerine bayrak yapmışlardır.” (Bilen,1978;31)

Eski TKP, Nazım Hikmet’e de büyük hakaretlerde bulundu.

Aşağıda, Türkiye Komünist Partisi’nin 1930’lu yıllardaki bazı yayınlarında Nazım Hikmet’e yönelik suçlamalardan örnekler verilmektedir.

Türkiye Komünist Partisi İstanbul Vilayet Komitesi’nin 8 Aralık 1930 tarihli *Kızıl İstanbul* gazetesinin 7. sayısında “Yapmacık Ameleciler” yazısında şunlar yer almaktadır:

“Amele arkadaşlarından bazılarının ‘Resimli Ay’ mecmuası grubunu ve ‘Son Posta’ gazetesini ameleci, amelenin menfatını düşünen ve onlar için yazılar yazan adamlar olduğunu zannettiklerine, bazı arkadaşların da bu maskeli amele düşmanlarına karşı bir teveccüh

beslediklerine şahit oluyorum. “Resimli Ay’ mecmuasının belli başlı şahsiyeti Nazım Hikmet, firkamız merkez komitesinin neşrettiği açık bir mektupla, küçük burjuva politikantı, sosyal demokrat, firkamız içinde hakiki sınıf mücadelesini siyasetimizin burjuva hesabına oportünizme tahviline çalışan bir adam sıfatile firkadan tardedilmiş ve komünizm ile hiçbir alaka ve rabıtası olmadığı ilan edilmiştir. Nazım Hikmet ve hempalarının takip ettiği yalnız serbest imkanlardan istifade siyaseti, amele sınıfını hakiki kurtuluş mücadelesinden uzaklaştıran ve onu burjuva hakimiyetinin devamını temin için, bir alet haline sokan bir yoldan başka bir şey değildir.” (Tunçay, Mete, *Türkiye’de Sol Akımlar (1908-1925)*, C.1, İletişim Yayınları, İstanbul, 2009;358) (Hempa, “kötü işlerde aynı amaçla ve birlikte hareket eden kimse” anlamındadır. YK)

“T.K.F.V.K.’nın Organı Kızıl İstanbul” gazetesinin (T.K.F.V.K.: Türkiye Komünist Fırkası Vilayet Komitesi) 37. sayısında “Nazım Hikmet ve Hempasının Hakiki Çehreleri” başlıklı yazıda şunlar yazmaktadır:

“Tevkifatta Nazım Hikmet polis bir manevresi olarak Polis Müdürlüğüne celb edilmiş ve iki saat sonra elini kolunu sallıyarak serbest bırakılmıştır.

“İşte bu bize sureti katiyede bunların satıldıklarını gösteriyor.

“Bugün burjuvazi hapisanelerinde yüze yakın amele mücahidi inlemektedir.

“Niçin Nazım Hikmet ve hempasından bir tek adam yoktur? Bunlar yüzlerine komünist maskesi takıp hakikatte bir burjuva yaltakçısından başka bir şey olmıyan korkaklardır.

“Bunlar ÜÇÜNCÜ ENTERNASYONAL’ın ve Firkamızın kararile firkadan tart edilmişlerdir.

“Kendilerini her ne kadar komünist diye satmak isteseler bile hadisat bunların yüzündeki maskeyi atarak hakiki çehrelerini ortaya çıkarıyor. Bu adamlar komünist firkasını parçalamak istiyen ellerinde bir delail olmadığı halde firkamız aleyhine şayialar çıkararak sözde ayrıca bir fırka yapmak fikirlerini ileri sürerek hakikatte her türlü faaliyetin aleyhinde ve amele sınıfının aleyhine çalışan şahıslardır.” (Tunçay,2009;432)

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi’nin 1 Mayıs isimli “fevkalade gazetesi”nde (1932?) “Nazım Hikmet Muhalefetine Karşı Bildiri” başlığı altında şunlar yazmaktadır:

“Son zamanlarda, sizin artan hareketiniz ve Türkiye komünist firkasına karşı yükselen teveccühünüz önünde burjuvazinin maskeli uşakları olan Nazım Hikmet ve hempası sizi mücadeleden alakoymak ve Türkiye komünist firkası hakkında beslediğiniz teveccühü kırmak için yaptıkları propagandalarına germi verdiler. Bununla da kalmayarak son günlerde Türkiye komünist firkası İstanbul vilayet komitesi imzasını taşıyan beyannameler yapıp bazı amele adreslerine göndermişler. Onların Türkiye komünist firkasile hiçbir alakaları yoktur. Komünist enternasyonalin ve firkamızın kararile firkadan atılmışlardır. Ve şimdi içinize girerek, firkamızın maskesi altında sizi aldatarak mücadelenizi kırıyor, birliğinizi parçalıyor ve efendilerine hizmet ediyorlar.” (Tunçay,2009;439)

“Komünist Enternasyonalinin seksiyonu Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesinin Gazetesi Orak Çekiç”in 7 Ocak 1936 tarihli sayısında yer alan “Kalleş ve Dönek Nazım Hikmet” yazısında şunlar yazıyordu:

“ORAK ÇEKİÇ’te basılan ‘Kara Liste’de Nazım Hikmet adını partiden kovulanlar arasında gördüm. ‘Kara Liste’deki soysuzlardan biri de bu heriftir.

“Orak Çekiç’i elime aldığım zaman içimi bir sevinç dalgası bastı. Nasıl sevinmem!

“Kara listede adları geçen Nazım Hikmet ve kumpanyası, Türkiye Komünist Partisini işçi sınıfı emekçi halk kitlelerinin gözünden düşürmek kastile şöyle bir palavra dillerine dolamışlardır:

'10000'le basan parti gazetesi isteriz.' Kompartinin içinde ikilik çıkarıp bozgunculuk yaratanların en çok geveledikleri bir sözdü bu. Nazım ve kumpanyası bir yandan bu gevezeliği yaparken öte yandan partinin gizli matbaasını dağıttılar. (...) Parolanız şu olsun, Nazım Hikmet geliyor pataklayın kovun, içinize sokmayın, ona herşeyi protesto edin! O kalleş ve dönektir." (Tunçay,2009;532,533)

Orak Çekiç gazetesinin 1 Haziran 1936 tarihli sayısında da, "Partiden Kovulanlar" başlığı altında yayımlanan listede Nazım Hikmet'in de adı yer alıyordu. (Tunçay,2009;581)

Orak Çekiç gazetesinin 1 Ekim 1936 tarihli 11. sayısında "Faşistlerin Uşağının Uşağı" yazısında Kerim Sadi'ye (A.Cerrahoğlu) hakaretler yağdırılıyordu:

"Faşistlerin Uşağının Uşağı

"Kerim Sadi'ye halis muhlis 'ekstra teneke' su katılmamış 'kalpazan' dediler. Meğer bu 'ekstra teneke kalpazan'ın asıl marifeti düpedüz uşaklıkmış. Hem de faşistlerin uşağının uşaklığı! Gerçi o, sırtında iğreti 'Marksist' bir kisve taşır. Zahirde faşistlere atar tutar. Fakat, fırsat buldukça Troçki hainini metheder. Dünya irtica kuvvetlerinin ön safında yürüyen Troçkistleri müdafaa eder, Troçkizmi içten içe propaganda eder. (...)

"Kerim Sadi, hain ve katil Troçkist Zinovye'f çetesinin kurşuna dizilmesine razı olamıyor. 'Onlar sağ bırakılmalı idiler' diyor. Faşistlerin uşağının uşağı Kerim Sadi; o inkılâp düşmanları, o faşist polislerinin adamları, o elleri kanlı haydutlar 'sağ bırakılmalı idiler', öyle mi! Niçin?

"Kahpece ve alçakça, inkılâbın kahramanlarından ve komünizmin kurucularından Kirof'u öldürdükleri için, cihan proletaryasının sevgili önderi Stalin'i de öldürseler diye mi! (...) Onun deli seçmalıklarını buraya dolduracak değiliz. Geçenlerde ona ağzının payını veren amelelerin yüzüne karşı söyledikleriyle iktifa edeceğiz: Faşistlerin Uşağının Uşağı" (Tunçay,2009;

Nazım Hikmet'i eleştiren önemli bir çalışma da, Dr.Hikmet Kıvılcımlı'nın 1979 yılında yayımlanan *Kim Suçlamış? Brejnev'e Mektup* kitabıdır. Dr.Hikmet Kıvılcımlı, görüşleri tartışılabilirse bile, Türkiye sosyalist/komünist hareketi tarihinde çok saygın bir yeri olan, bağımsız, demokratik, sosyalist bir Türkiye ve sınıfsız ve sömürsüz bir dünya mücadelesine hayatını adanmış, işkencelerden yüzünün akıyla çıkmış, başı sıkıştığında Türkiye dışına gitmemiş, uzun yıllar hapisanelerde yatmış bir devrimcidir. Ancak TKP içindeki bu kavgalar nedeniyle, Hikmet Kıvılcımlı, hayatının son günlerinde tedavi için gittiği yurt dışında ölüm döşeginde kanserle boğuşurken yazdığı son kitabında Nazım Hikmet'e 57 sayfa ayırdı ve bu kitabında Nazım Hikmet'i çeşitli biçimlerde aşağıladı, Nazım'a hakaretler etti. (Kıvılcımlı, Hikmet, *Kim Suçlamış? Brejnev'e Mektup*, Yol Yay., İstanbul, 1979;50-106).

Eski TKP değerlendirilirken önder kadrolar arasındaki ilişkiler, örgüt-içi demokrasi ve önderlerin birbirlerine ilişkin hakaret ve suçlamaları da dikkate alınmalıdır. Bu kadrolarla eski TKP'nin başarılı olabilmesi mümkün değildi. Hele bir biçimde iktidara gelselerdi, "sosyalist insan"ın yaratılabilmesi konusunda adım atılması da olanaksızdı.